

Životna sredina
za Srbiju
Environment
for Serbia
Životna sredina
za Evropu
Environment
for Europe

Stavovi NVO Srbije za VI panevropsku
ministarsku konferenciju o životnoj sredini
Platform of the NGOs in Serbia for the VI Pan-European
Ministerial Conference on Environment
Beograd | 10.–12. oktobra 2007.

Izdavač
Misija OEBS u Srbiji
Sektor za ekonomska pitanja i
politiku životne sredine
Čakorska 1, Beograd, Srbija
www.osce.org/serbia

Štampano u 2000 primeraka.

Nije za komercijalnu upotrebu.

Stavovi izraženi u ovoj publikaciji
pripadaju isključivo autorima i ne
odražavaju nužno stavove
OEBS-a

Publisher
OSCE Mission to Serbia
Economic and Environmental
Department
Čakorska 1, Belgrade, Serbia
www.osce.org/serbia

Printed in 2000 copies.

Not for sale.

The views expressed in this
publication belong solely to the
authors and do not necessarily
reflect the views of the OSCE.

Životna sredina
za Srbiju
Environment
for Serbia

Životna sredina
za Evropu
Environment
for Europe

Stavovi NVO Srbije za VI panevropsku
ministarsku konferenciju o životnoj sredini

Platform of the NGOs in Serbia
for the VI Pan-European Ministerial
Conference on Environment

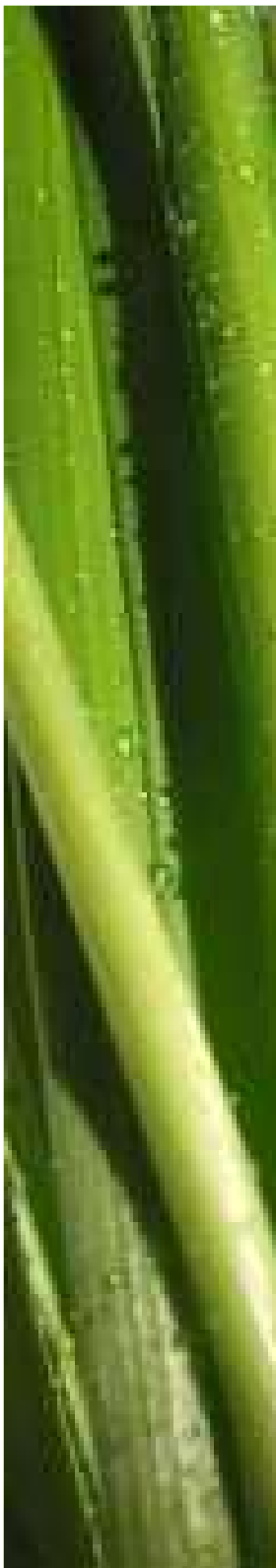
Beograd | 10.–12. oktobra 2007.

„Životna sredina za Srbiju”

U susret Šestoj panevropskoj ministarskoj konferenciji „Životna sredina za Evropu”, Beograd, oktobra 2007.

Preambula

Stavovi izloženi u ovom dokumentu predstavljaju rezime konsultacija koje su sprovedene u okviru sedam radnih grupa formiranih od predstavnika nevladinih organizacija Republike Srbije tokom priprema za Konferenciju „Životna sredina za Evropu”, Beograd, oktobar 2007. godine. Konsultacije su obavljene u okviru sledećih sedam radnih grupa: Radna grupa „Vrednosti za održivi razvoj”, Radna grupa za održivu proizvodnju i potrošnju, Radna grupa za biodiverzitet, Radna grupa za energiju, Radna grupa za obrazovanje, Radna grupa za Arhusku konvenciju, Radna grupa za regionalne prioritete. Konsultacije su koordinisane od strane Organizacije za evropsku bezbednost i saradnju – Misije u Srbiji, Programa za razvoj Ujedinjenih nacija – kancelarije u Srbiji i Regionalnog centra za životnu sredinu – kancelarije u Srbiji. Ovi stavovi nevladinih organizacija su konačno usvojeni i predstavljeni na sastanku predstavnika nevladinih organizacija koji je održan u Beogradu, u prostorijama Misije OEBS-a, 19. jula 2007. godine.

“Environment for Serbia”

Approaching the VI Pan-European Ministerial Conference “Environment for Europe”, Belgrade, October 2007

Preamble

The viewpoints expressed in this document represent extracts from consultancy sessions carried out in seven working groups of Serbian NGO representatives as they prepared for the Conference “Environment for Europe”, Belgrade, October 2007. The consultancy sessions took place in the following working groups: Working Group: “Values for Sustainable Development”, Working Group for Sustainable Production and Consumption, Working Group for Biodiversity, Working Group for Energy, Working Group for Education, Working Group for Aarhus Convention (Public Participation) and Working Group for Regional Priorities. The sessions were facilitated by the Organization for Security and Cooperation in Europe Mission to Serbia, United Nations Development Programme and the Regional Environmental Center – Serbia Office. All of the viewpoints of the NGOs were endorsed and presented at the joint meeting in Belgrade in the OSCE Mission to Serbia, on 19 July 2007.

U procesu izrade učestvovala su sledeće NVO:

Ambasadori životne sredine

Eko Centar – Beograd

Apenex

Ekološki pokret
ECO-Beo-grad

Betula Alba

Ekološki Pokret – Kragujevac

Cekor

Ekološko društvo
Dragačevo – Guča

Centar „Tesla”

Centar za održivi
razvoj „Ciklus”

Ekološko Društvo
„Zora” – Kostolac

CentralaCentrala

Ekološko udruženje
„Avalon”

Društvo Mladih
istraživača – Bor

Ekoplaner

Društvo za očuvanje divljih
životinja „Mustela”

Gljivarsko Društvo –Valjevo

Ecolibri Bionet

Inženjeri zaštite životne
sredine

The following NGOs took part in the preparation:

Environmental Ambassadors

Apenex

Betula Alba

Cekor

Center "Tesla"

Centre for Sustainable Development "Cycle"

Centrala

Association of Young Researchers of Bor

Wildlife Conservation Society "Mustela"

Ecolibri Bionet

Eco Center – Center for socio-ecological research and documentation

Environmental Movement
ECO-Beo-grad

Environmental Movement Kragujevac

Ecology society
Dragacevo – Guča

Environmenta society
"Zora" – Kostolac

Environmental association
"Avalon"

Ekoplaner

Jugo cikling kampanja

Kruševački ekološki centar

Lokalna Agenda 21
za Kostolac

Mladi istraživači Srbije

Nepušački edukativni centar

NVO „Ekološki pokret
Ibar“ – Kraljevo

Eko urbana radionica

Organizacija za zaštitu
životne sredine
„Stara Planina“

Pravnici za demokratiju

Sanitarno ekološko društvo

Sindikatski sindikat javnog preduzeća
„TE-KO Kostolac“ d.o.o

Škola za opstanak

Sloboda za
životinje – Beograd

Švedska humanitarna
organizacija za individualnu
pomoć

Svetski omladinski talas

Thales

Udruženje potrošača
Srbije

Udruženje
TERRA'S – Subotica

UNESCO

Vojvođanska zelena
inicijativa

Zelena mreža
Vojvodine

Zelena omladina Srbije

Zeleni ključ

Mushroom gatherers
association – Valjevo

Environment Engineering
Group

Jugo cycling campagn

Kruševac Ecological
Centre – KEC

Local Agenda 21 for
Kostolac –Municipality

Young Researchers of Serbia

Non-smokers Educational
Center RP

Ecological Movement
“Ibar” – Kraljevo

Ecourban Workshop &
EcoFemForum

Organization for
environmental protection
“Stara Planina”

Lawers for Democracy

Sanitary Ecology Society

Syndicate of Public
Company “TE-KO
Kostolac” d.o.o.

School for Survival

Freedom for Animals

Swedish Humanitarian
Organisation for
Individual Relief

World Youth Wave

Thales

Association of
consumers of Serbia

Organic Food
Association TERRA’S

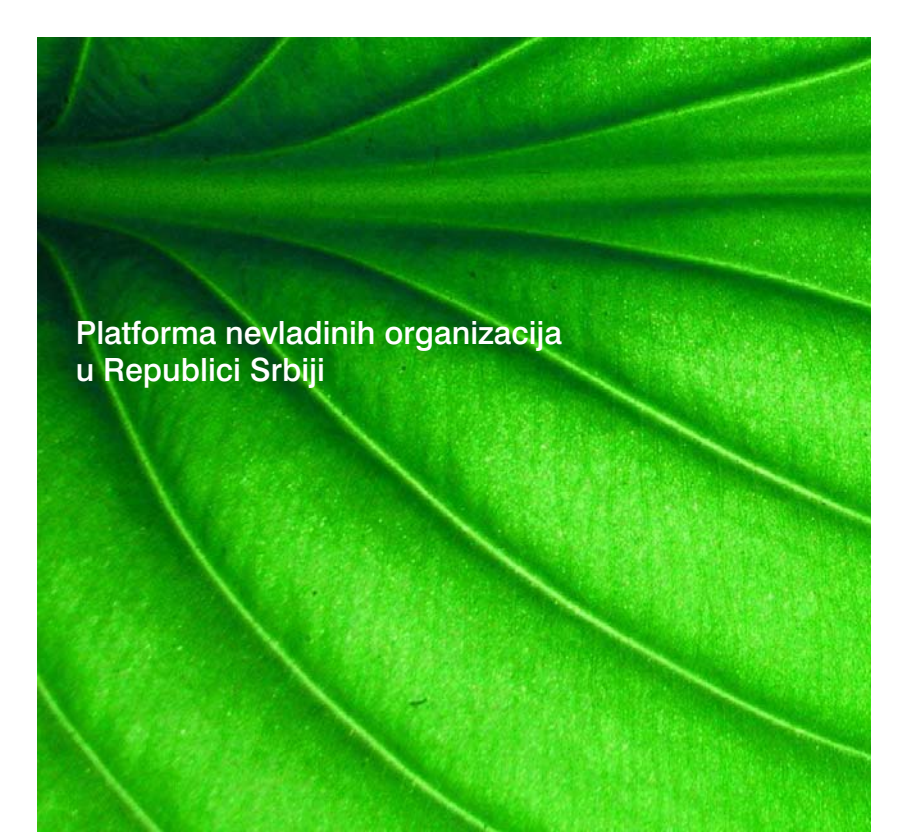
UNECO

Green initiative
of Vojvodina

Green Network of Vojvodina

Serbian Green Youth

Green Key

Platforma nevladinih organizacija u Republici Srbiji

Nevladine organizacije Republike Srbije, u susret Šestoj ministarskoj konferenciji „Životna sredina za Evropu” (Beograd, oktobra 2007. godine):

- *svesne* su problema u očuvanju kvaliteta životne sredine koji proističu iz negativnih efekata razvoja ljudskog društva a naročito razornih posledica po klimu, biodiverzitet, kvalitet vode, vazduha i zemljišta;
- *izražavaju* svoje zadovoljstvo činjenicom da se Šesta ministarska konferencija „Životna sredina za Evropu” održava u Srbiji u vreme intenziviranja procesa približavanja Republike Srbije EU;
- *podržavaju* sve regionalne inicijative koje imaju za cilj dalje unapređivanje međunarodne saradnje, a posebno u regionu jugoistočne Evrope;
- *ukazuju* na to da je učinjen značajan napredak na planu razvoja sistema zaštite životne sredine u Republici Srbiji nakon Kijevske konferencije 2003. godine ali da još mnogo toga treba učiniti radi unapređivanja stanja u ovoj oblasti;

Platform of the Non-Governmental Organisations in the Republic of Serbia

The non-governmental organisations in the Republic of Serbia, approaching the VI Ministerial Conference “Environment for Europe” (Belgrade, October 2007):

- *taking* into account the problems of preserving the environment which come as a result of negative effects of human society development, especially the devastating consequences on climate, biodiversity, and water, air and soil quality;
- *express* their appreciation that the VI Ministerial Conference “Environment for Europe” is taking place in Serbia, in the time of the country’s intensified EU accession process ;
- *support* all regional initiatives which have an objective to further enhance international cooperation;
- *underline* that considerable efforts have been made in the environmental protection in the Republic of Serbia after the Kiev Conference (2003) but there is still much room for improvement

- *pozdravljaju* formiranje Ministarstva zaštite životne sredine i pozivaju nadležne organe na bolju i efikasniju saradnju sa civilnim sektorom;
- *smatraju* neophodnim intenzivnije uključivanje poslovnog sektora, kao trećeg stuba održivog razvoja, u rešavanje problema životne sredine kroz proces društveno odgovornog poslovanja;
- *konstatuju* da između nevladinih organizacija u Srbiji ne postoji efikasan i neophodan nivo saradnje i izražavaju spremnost da učine napor u pravcu poboljšanja međusobne saradnje;
- *očekuju* i zahtevaju od svih relevantnih subjekata preduzimanje potrebnih mera radi stvaranja uslova za uspostavljanje novog sistema vrednosti za održivi razvoj, primenu obrazaca održive proizvodnje i potrošnje, unapređivanje obrazovanja i podizanje nivoa svesti, zaštitu biodiverziteta, korišćenje obnovljivih izvora energije, poštovanje prava čoveka na zdravu životnu sredinu i jačanje položaja građanina kao ljudskog bića potpuno odgovornog za budućnost planete Zemlje;

a naročito:

a) Od nadležnih organa Republike Srbije

- hitno preduzimanje mera radi ratifikacije međunarodnih ugovora u oblasti životne sredine kao i preduzimanje svih potrebnih mera radi stvaranja uslova za efektivno sprovođenje obaveza iz međunarodnih ugovora koji su već ratifikovani;
- donošenje i efikasno sprovođenje potrebnih zakona i drugih propisa u svim oblastima relevantnim za životnu sredinu;
- obezbeđenje potrebnih finansijskih sredstava za unapređivanje obrazovanja, informisanja i javnih kampanja usmerenih na sve ciljne grupe (stanovništvo, poslovni sektor, državna uprava, lokalna samouprava, mediji);
- jačanje intersektorske saradnje i koordinacije aktivnosti između različitih subjekata sistema zaštite životne sredine (horizontalno i vertikalno), uključujući i jačanje partnerstva vladinog i nevladinog sektora;

- *welcome* the establishment of the Ministry of Environmental Protection and invite all governmental bodies for better and more efficient cooperation with the civil sector;
- *consider* it essential to have a more intense involvement of the business sector, a third pillar of sustainable development, in the environmental problem-solving through the process of the corporate social responsibility;
- *state* that there is no required level of co-operation between NGOs in Serbia and express their readiness to make an effort to improve mutual cooperation;
- *expect* and demand that all relevant entities take all necessary measures in order to create conditions for sustainable development, implementation of the formats of sustainable production and consumption, improvement of education and awareness raising, protection of biodiversity, use of renewable energy resources, respect of the human right to healthy environment and strengthening of a citizen's position as a human being fully responsible for the future of the planet Earth;

and even more particularly:

a) From the Competent Governmental Bodies of the Republic of Serbia

- to urgently take measures to ratify international agreements in the field of environment and to take measures to establish conditions for effective enforcement of responsibilities from international agreements ratified to date;
- to adopt and duly implement the necessary laws and other regulations in all fields pertaining to environment;
- to provide the necessary financial means in order to improve education, information and public campaigns targeting all groups (population, business sector, state administration, local self-government, media);
- to enhance inter-sector cooperation and coordination of activities among various subjects of the environmental protection system (both horizontal and vertical), including strengthening of the partnership between the governmental and NGO sector;

- unapređivanje sistema informisanja građana o pojedinim pitanjima u oblasti životne sredine i podizanje nivoa svesti različitih subjekata sistema zaštite životne sredine o problemima životne sredine i načinu njihovog rešavanja a naročito u vezi sa obnovljivim izvorima energije, zaštitom vode, vazduha i zemljišta, zaštitom biodiverziteta, održivim obrascima proizvodnje i potrošnje;
- stvaranje uslova za aktivnije učešće javnosti i nevladinih organizacija u donošenju odluka koje se tiču životne sredine uključujući i donošenje zakona i važnih strateških dokumenata i programa u oblasti životne sredine.

b) Od lokalnih organa vlasti

- viši nivo saradnje sa nevladinim sektorom u oblasti životne sredine;
- viši nivo pomoći nevladinim organizacijama, gde je to potrebno.

c) Od nadležnih međunarodnih organizacija i tela

- veću pomoć jačanju civilnog sektora kako bi mogao u punoj meri preuzeti ulogu odgovornog partnera u strateškom planiranju i primeni programa očuvanja životne sredine.

d) Od medija

- da veću pažnju i profesionalni angažman posvete izveštavanju o problematici životne sredine i pomognu u edukaciji i podizanju svesti građana o životnoj sredini.

- to improve the system of informing citizens on particular environmental issues and awareness raising of various subjects of the environment system on issues of concern and their solving, particularly in respect of renewable energy resources, water, air and soil protection, protection of biodiversity, and sustainable production and consumption;
- to establish conditions for a more active participation of the public and NGOs in decisions-taking on issues of environmental concern, including enactment of laws and crucial strategic documents and programmes in the field of environment.

b) From local government bodies

- to demonstrate a higher level of cooperation with the NGO sector in the field of environment;
- to demonstrate a higher level of support to the non-governmental organizations, where necessary.

c) From relevant international organisations and bodies

- to demonstrate increased support to strengthening of the civil sector in order to fully take over the role of a responsible partner in the strategic planning and implementation of the programmes of environmental protection.

d) From the media

- to pay greater attention and professional engagement to reporting on environmental issues and support the education and awareness raising.

Posebni stavovi radnih grupa

NVO u Republici Srbiji koje su aktivne u određenim konkretnim oblastima od značaja za proces „Životna sredina za Evropu” smatraju, zahtevaju i očekuju i sledeće:

I

U vezi sa unapređivanjem **vrednosti za održivi razvoj** NVO u Republici Srbiji *smatraju naročito značajnim:*

- aktuelizaciju i preduzimanje mera radi uspostavljanja novog sistema vrednosti kao osnove za održivi razvoj koji bi imao za cilj ne samo materijalnu korist već, pre svega, kvalitet i poštovanje svih oblika života, očuvanje nežive prirode i pejzažnih celina i kako bi se postigao održivi razvoj i ravnopravnost sadašnjih i budućih generacija;
- primenu novih naučnih dostignuća u savremenoj proizvodnji čiji efekat se mora posmatrati u zavisnosti od toga koliko unapređuju kvalitet života ljudi a da, istovremeno, ne uništavaju trajno neobnovljive resurse i ne umanjuju mogućnosti za napredak budućih generacija;
- promovisanje i primenu tradicionalnih znanja, veština i kulturnog nasleđa koji su dokazali svoju primenljivost i istorijsku vrednost;
- suprotstavljanje raznim oblicima manifestacije sile i to kako u međunarodnoj zajednici, tako i u samoj Srbiji jer se tako nameću neodrživi modeli ponašanja kao što su korupcija, hegemonija, autizam i dominacija jedne grupe nad drugom;

Particular Viewpoints of the Working Groups

NGOs in the Republic of Serbia which have been active in certain concrete fields of importance for the “Environment for Europe”, believe, demand and expect the following:

I

In regard to the improvement of the **values for sustainable development**, the NGOs of the Republic of Serbia *find particularly important*:

- emphasis on and undertaking measures for establishing a new system of values as a foundation for sustainable development whose objective is not only material benefit but, primarily, the quality and respect for all forms of life, preservation of inanimate nature and landscape aimed at attaining sustainable development and equality of present and future generations;
- implementation of new scientific accomplishments in modern production which effects must be assessed in regard to the extent it improves the quality of life of people and, concurrently, does not permanently devastate renewable energy resources nor diminish the possibility for the advancement of future generations;
- promotion and use of traditional knowledge, skills and cultural heritage, which have proven their historical value and applicability;
- resistance to all displays of force, both in the international

- suprotstavljanje monopolu i jednomlju i podrška očuvanju kulturnog, socijalnog, religijskog i raznovrsnih životnih stilova;
- odlučnu borbu protiv nacionalizama, primitivizacije i kriminalizacije javnog života, tajkunizacije privrednih tokova;
- prilagođavanje obrazovnih i kulturnih sadržaja u školama i masovnim medijima održivom načinu života i podizanje ekološke svesti;
- bolju koordinaciju međunarodnih programa podrške sa lokalnim potrebama, uz poštovanje lokalnih uslova i mogućnosti;
- kreiranje mogućnosti korišćenja fondova EU (kao što je Natura 2000, Evropska agenda 21 za turizam, Life+) i za zemlje ne-članice EU, jer je nedopustivo i nesvršishodno da se univerzalni problemi zaštite životne sredine ograničavaju političkim preduslovima kao što je članstvo ili kandidatura za članstvo u EU;
- potrebu promene dosadašnjeg dominantnog civilizacijskog modela vrednosti i veću i nesmetanu međusobnu saradnju i komunikaciju naroda, uključujući i ukidanje administrativnih barijera, kao pretpostavke za ostvarivanje održivog razvoja.

II

NVO koje su aktivne u oblasti **održive proizvodnje i potrošnje** *zahtevaju* od Vlade Republike Srbije da uz saradnju sa lokalnom samoupravom neodložno preduzme neophodne mere kako bi se omogućilo:

- usvajanje Nacionalne strategije održivog razvoja Republike Srbije kao i kreiranje akcionog plana za njeno sprovođenje uz uključivanje civilnog sektora u ovaj proces;
- veću podršku procesu „Životna sredina za Evropu”;
- izrada i primena programa za promociju obnovljivih izvora energije, energetske efikasnosti i održivu upotrebu resursa;
- promociju, subvencije i sufinansiranje projekata u oblasti organske poljoprivrede i održivog turizma;
- favorizovanje „zelenih nabavki” u postupku javnih nabavki kod državnih i lokalnih organa i institucija;

community and in Serbia itself including corruption and attempt of certain groups to be dominant over others;

- resistance to monopoly-making and single-minded ways of thinking and support to the preservation of cultural, social, religious and diverse life styles;
- determination to fight nationalism, primitive behaviour and crime in public sphere , and placing economic resources in the hands of very few tycoons;
- inclusion of different educational and cultural topics in schools and media to ensure quality way of life and raise the awareness of environmental issues;
- better coordination of the international support programmes to suit local needs taking into account local conditions and capacities;
- creation of opportunities for the non-EU member states to access EU funds (such as Natura 2000, European Agenda 21 for Tourism, Life+) siunce it is unacceptable and unfitting to make the universal problem of environmental protection subject to political preconditions such as EU membership or EU candidacy.
- need to change civic values and create open and uninhibited mutual cooperation and communication of people by removing administrative barriers as a prerequisites for the process of sustainable development.

II

NGOs active in the **field of sustainable production and consumption** *demand* that the Republic of Serbia together with local governments undertake necessary measures in order to support:

- the adoption of the National Sustainable Development Strategy of the Republic of Serbia as well as the drafting of the Action Plan for its implementation while ensuring the participation of the civil sector in this process
- more support to the process “Environment for Europe”.
- drawing up and implementation of the programme for promotion of renewable energy resources, energy efficiency and sustainable use of resources;

- veću ulogu javnosti i medija u promovisanju vrednosti održive proizvodnje i potrošnje;
- izradu strategija za lokalni održivi razvoj i obezbeđivanje ravnopravnog učešća nevladinih organizacija;
- stimulisanje i podsticanje projekata energetski efikasnijeg prevoza (automobila na gas, bicikla...) kao i uvođenje gradskih autobusa, dostavnih vozila i službenih vozila na gas;
- efikasnije korišćenje sekundarnih sirovina i reciklažu otpada;
- plansku urbanizaciju i industrijalizaciju uz poštovanje ekoloških standarda i principa održivog razvoja;
- efikasno rešavanje niza crnih ekoloških tačaka u Srbiji;
- razvoj nastavnog plana za obrazovanje o održivom razvoju u saradnji sa Ministarstvom prosvete i njegovo uvođenje u obrazovni sistem, kroz formalne i neformalne oblike obrazovanja.

III

NVO koje su aktivne u oblasti **zaštite biodiverziteta** *ukazuju* na značaj Panevropske strategije biološke i predeone raznovrsnosti – PEBLDS, odobrene na Trećoj ministarskoj konferenciji u Sofiji 1995. godine i Kijevske rezolucije o zaustavljanju gubitka biodiverziteta do 2010. godine, usvojene na Petoj ministarskoj konferenciji u Kijevu 2003. godine i nizak nivo primene u Republici Srbiji.

1. NVO *preporučuju* preduzimanje svih potrebnih mera radi obezbeđivanja sprovođenja svih obaveza u oblasti biološke raznovrsnosti (biodiverziteta);
2. NVO *podržavaju* projekte u okviru EMERALD mreže, čiji je cilj da identifikuju „područja od posebnog značaja za zaštitu”, koja sadrže vrste i staništa sa liste Rezolucije br. 4 i 6 Stalnog komiteta Bernske konvencije i Aneksa I i II Direktive staništa;
3. NVO *zahtevaju* od Vlade Republike Srbije i nadležnih državnih organa da u cilju zaštite biodiverziteta preduzmu odgovarajuće mere u oblasti poljoprivrede kao jedne od osnovnih privrednih grana. U vezi sa tim posebno se zahteva:
 - povećanje intersektorske saradnje;

- promotion, subvention and co-financing of the projects in the field of organic agriculture and sustainable tourism;
- preferential treatment of “green acquisition” in public procurement procedures on the part of state and local bodies and institutions;
- greater role of public and media in promoting the values of sustainable production and consumption;
- drafting of the strategy for local sustainable development and ensuring equal participation of NGOs;
- stimulation and support to the projects for more energy-efficient means of transport (gas powered cars, bicycles...) as well as introduction of city buses, delivery and service vehicles using gas;
- more efficient use of secondary raw materials and waste recycling;
- planned urbanization and industrialization with respect to environmental standards and principles of sustainable development;
- efficient solution to a number of environmental black spots in Serbia;
- development of a sustainable development curriculum in cooperation with the Ministry of Education and its inclusion in the educational system through formal and informal formats of education;

III

The NGOs which are active in the field of biodiversity protection point to the importance of the Pan-European Biological and Landscape Diversity Strategy – PEBLDS, endorsed at the III Ministerial Conference in Sofia, 1995, and Kiev Resolution on Halting Biodiversity Loss by 2010, endorsed at the V Ministerial Conference in Kiev, 2003, and low level of its implementation in the Republic of Serbia.

1. The NGOs recommend undertaking all necessary measures in order to ensure the fulfilment of all responsibilities in the field of biodiversity;

- osmišljavanje i sprovođenje agro-ekološkog programa na nacionalnom nivou;
- podržavanje projekata iz oblasti razvoja organske poljoprivrede, očuvanja agro-genetičkih resursa, kao i projekata koji imaju za cilj očuvanje predeone raznovrsnosti putem održavanja tradicionalnih poljoprivrednih sistema;
- sprečavanje uvoza, proizvodnje i korišćenja genetički modifikovanih organizama na teritoriji Republike Srbije.

4. NVO, pored toga što polažu velike nade u donošenje i sprovođenje novog Zakona o zaštiti prirode Republike Srbije, kao i u podzakonska akta, *smatraju* da je u međuvremenu neophodno ratifikovati sve značajnije međunarodne ugovore u ovoj oblasti kao i:

- obezbediti poštovanje Konvencije o biološkoj raznovrsnosti;
- pripremiti i usvojiti Strategiju očuvanja biodiverziteta Republike Srbije;
- izraditi Nacionalni agro-ekološki program.

5. Smatrajući da je neophodna izgradnja partnerstva na polju finansiranja zaštite biodiverziteta, NVO konstatuju da Vlada Republike Srbije nije izdvajala dovoljna sredstva za ovu oblast. Stoga NVO *apeluju* na Vladu Republike Srbije da:

- razmotri i zameni postojeće instrumente i programe finansiranja (na primer, neki od programa iz Nacionalnog investicionog plana koji stimulišu razvoj masovnog turizma u zaštićenim područjima), koji negativno utiču na biološku raznovrsnost. Ove programe treba reinvestirati u programe održivog razvoja i očuvanja biodiverziteta;
- razvije programe mikro-kredita za razvoj organske/održive poljoprivrede. Nevladine organizacije su voljne da aktivno učestvuju i u ovom procesu i unapređuju ga;
- obezbedi sufinansiranje međunarodnih multilateralnih sporazuma.

6. Polazeći od procene o nedovoljnoj angažovanosti civilnog sektora u oblasti politike biodiverziteta, kao i nedostatka

2. The NGOs support all the projects in the framework of EMERALD network, the objective of which is to identify “regions of importance for protection”, containing the species and habitats listed in Resolutions No. 4 and 6 of the Standing Committee of the Berne Convention and Annex I and II of the Habitats Directive;
3. The NGO demand from the Government of the Republic of Serbia and its institutions, , to undertake all necessary measures in the field of agriculture as one of the most important elements of the economy. in order to protect biodiversity In this regard, it is particularly requested that:
 - the inter-sector cooperation is increased;
 - agro-environmental programme is designed and implemented at the national level;
 - projects in the field of the organic agriculture development, preservation of agro-generic resources, as well as the projects aimed at the regional biodiversity protection through sustaining traditional agricultural systems are supported;
 - importing, production and consumption of genetically modified organisms on the territory of the Republic of Serbia is banned;
4. The NGOs, in addition to having high expectations in respect to the enactment and implementation of the new Law on Environment of the Republic of Serbia, and subsequent bylaws, consider that, in the meantime, all important international agreements in this field should be ratified, in order to:
 - ensure implementation of the Convention on Biodiversity;
 - prepare and adopt the National Strategy on Biodiversity;
 - draft the National Agro-Environmental Programme;
5. Given that it is necessary to build partnerships in the field of financing biodiversity protection, the NGOs believe that the Government of the Republic of Serbia has not allocated sufficient funds to this cause. Therefore, the NGOs appeal to the Government to:

iskustva, NVO *preporučuju* Ministarstvu zaštite životne sredine da:

- uključi prestavnike civilnog sektora u pripreme i u delegaciju za COP Konvencije o biološkoj raznovrsnosti koji će se održati u maju 2008. godine, kao i za Konferenciju biodiverziteta za Evropu koja će se održati u septembru 2008;
- upozna javnost o šteti nanetoj biodiverzitetu i biocenozi u celosti, nakon bombardovanja NATO 1999. i izvrši ponovne analize u cilju dobijanja jasne slike posledica na biodiverzitet.

IV

NVO koje deluju u oblasti **energije** polaze od stava da proizvodnja, transport i korišćenje energije predstavljaju jednu od najvećih pretnji održivoj životnoj sredini, a svesni energetske situacije u Srbiji i aktuelnih međunarodnih trendova prelaska sa konvencionalnih izvora energije na obnovljive i alternativne izvore i mera energetske efikasnosti koje se ubrzano primenjuju te uticaj konvencionalne energetike na globalne klimatske promene, *zalažu se za sledeće*:

- da se nova ulaganja u energetska infrastrukturu usklade sa savremenim trendovima;
- da znatniji deo sredstava iz energetike bude usmeren na zaštitu životne sredine i dosledno poštovanje temeljnog principa „zagađivač plaća“;
- da se obezbedi dostupnost obnovljivih izvora energije uz vođenje računa o ciljevima u oblasti smanjenja siromaštva;
- da se hitno usvoje potrebni propisi radi ostvarivanja ciljeva energetske efikasnosti i povećanja korišćenja obnovljivih izvora energije;
- da Vlada Republike Srbije podrži stvaranje zakonskih i finansijskih okvira za masovno povećanje ulaganja u energetska efikasnost i obnovljive izvore energije;
- da Vlada Republike Srbije podsticajnim merama privuče strane i domaće finansijske institucije, preduzeća kao i individualne potrošače energije ka ulaganju i razvoju održivog energetskog sektora (energetske efikasnosti i obnovljivih izvora energije);

- reconsider and replace the existing instruments and programmes for financing, which have a negative impact on the biodiversity (i.e. some of the programmes in the National Investment Plan to stimulate mass tourism development in protected areas). These resources should be re-invested in the programmes of sustainable development and biodiversity protection;
- develop micro-loan programmes for development of organic/sustainable agriculture. The NGOs are willing to take active participation in and to promote this process.
- ensure co-financing of international multilateral agreements;

6. Taking the assessment of inadequate engagement of the civil sector in the field of biodiversity policy as a starting point, together with the lack of experience, the NGOs recommend to the Ministry of Environmental Protection:

- to involve civic sector representatives in the preparation and delegation to the COP of the Conference on Biological Biodiversity, to take place in May 2008, as well as for the Conference on Biodiversity for Europe in September 2008;
- inform the public about the damage done to the biodiversity and biocenosis in general, following the NATO bombing in 1999 and to repeat the analyses in order to get a clear picture of the consequences on biodiversity;

IV

The NGOs active in the energy field deem that production, transport and energy consumption present one of the greatest threats to the sustainable environment, and being aware of energy situation in Serbia as well as current international trends in terms of shifting from the conventional energy resources to renewable and alternative ones and energy efficiency measures which are rapidly taking place and the impact of the conventional energy on global climate changes, *advocate* the following:

- to harmonise new investments in the energy infrastructure with current trends;
- to direct a more substantial portion of energy funds to environmental protection and honour the principle “the polluter pays”;

- da se pri planiranju razvoja energetskeg sektora obavezno uključe i tehnologije za korišćenje obnovljivih i alternativnih izvora energije a ne da se planiranje zasniva samo na korišćenju fosilnih goriva.

V

NVO aktivne u oblasti **obrazovanja za održivi razvoj** pozivaju Ministarstvo zaštite životne sredine, Ministarstvo prosvete Republike Srbije i ostale nadležne državne ustanove da što pre razmotre opravdanost i uvedu obrazovanje za održivi razvoj na svim nivoima vaspitno-obrazovnog sistema u Srbiji.

Imajući u vidu značaj primene Strategije obrazovanja za održivi razvoj UNECEO-a, usvojene na sastanku na visokom nivou u Viljnusu marta 2005, UNESCO Dekade obrazovanja za održivi razvoj 2005—2015, donete u Dakaru aprila 2000, a proglašene od strane Generalne skupštine UN i drugih međunarodnih obavezujućih dokumenata iz ove oblasti, ističu nizak nivo primene istih u Republici Srbiji i *preporučuju* sledeće:

- obezbediti političku podršku procesu obrazovanja za održivi razvoj isticanjem značaja ovog procesa u svim zakonskim i drugim dokumentima, a naročito u okviru Strategije održivog razvoja Republike Srbije;
- obezbediti operativnu podršku procesu obrazovanja za održivi razvoj obezbeđivanjem odgovarajuće finansijske podrške nevladinom sektoru za razvoj programa obuke i odgovarajućih materijala za njihovo sprovođenje;
- formirati Nacionalno koordinaciono telo i uspostaviti trajnu i kvalitetnu saradnju civilnog, državnog i privrednog sektora u sprovođenju Strategije obrazovanja;
- hitno doneti Platformu o obrazovanju za održivi razvoj i usvojiti Akcioni plan primene Strategije obrazovanja za održivi razvoj u Republici Srbiji i početi primenu i sprovođenje tog plana;
- intenzivirati, podržavati i stimulisati stalnu obuku i usavršavanje prosvetnih radnika o održivom razvoju u skladu sa principima UNESCO-a i standardima EU kako bi se oni pripremili i osposobili za neophodne i ozbiljne transformacije u novom pedagoškom pristupu nosioca obrazovnog procesa za sprovođenje Strategije;
- podržati naučno-istraživački rad i razvoj u ovoj oblasti i

- to ensure access to renewable energy resources while paying attention to the objectives in the area of poverty reduction;
- to urgently adopt necessary legislation in order to attain the objectives of energy efficiency and to increase use of renewable energy resources;
- that the Government of the Republic of Serbia supports the establishment of new legislative and financial frameworks for massive increase of investment in energy efficiency and renewable energy resources;
- that the Government of the Republic of Serbia create incentives to attract the foreign and domestic financial institutions, companies and individual energy consumers to invest into a development of a sustainable energy sector (energy efficiency and renewable energy resources);
- to take into account the renewable and alternative energy resources technology when planning to develop the energy sector instead of just having these plans based exclusively on use of fossil fuels;

V

The NGOs active in the **field of education for sustainable development** call on the Ministry of Environmental Protection, Ministry of Education of the Republic of Serbia and all other governmental bodies to consider whether it is justifiable and feasible to introduce courses on sustainable development at all educational levels in Serbia as soon as possible.

Having in mind the value of the UNECE Strategy on Education for Sustainable Development, adopted at the high expert meeting in Vilnius, March 2005, the UNECE Decade of Education for Sustainable Development (2005 – 2015), adopted in Dakar, April 2000, and proclaimed by the UN General Assembly and other internationally binding documents in this field, the NGOs underline the low level of their implementation in the Republic of Serbia and *recommend* the following:

- to ensure political support for the process of education on sustainable development by underlining the importance of this process in all legislation and other documents, particularly in the Sustainable Development Strategy of the Republic of Serbia;

formirati regionalne naučno-obrazovne centre za vanškolsko i neformalno obrazovanje koji bi bili nosioci ovog vida obrazovanja sa osnovnim ciljem da se obezbedi kvalitetnija razmena iskustava i potreba između nauke, obrazovanja i privrede;

- obezbediti prikupljanje, promociju i čuvanje od zaborava postojećih tradicionalnih znanja, veština i kulturnog nasleđa koje neguje pozitivan i aktivan odnos sa životnom sredinom;
- obezbediti proizvodnju i distribuciju obrazovnih materijala na jezicima nacionalnih manjina.

VI

NVO aktivne u oblasti **regionalne saradnje u oblasti životne sredine** *smatraju* da sledeća pitanja imaju prioritetan značaj u ostvarivanju te saradnje:

- afirmacija mira, stabilnosti i prosperiteta za sve građane u regionu i promocija inicijative o regionalnoj ekološkoj bezbednosti i koheziji u oblasti životne sredine;
- promocija održivog razvoja i izrada strategija i aktivnosti kojima se osigurava održivi razvoj;
- obrazovanje za održivi razvoj;
- energetska bezbednost i smanjenje emisija gasova staklene bašte;
- zaštita biološke raznovrsnosti;
- održiva proizvodnja i potrošnja;
- ratifikacija i sprovođenje međunarodnih ugovora u oblasti životne sredine;
- zaključivanje Balkanske konvencije o zaštiti i održivom razvoju planinskih područja jugoistočne Evrope.

VII

NVO smatraju da su preduzete značajne mere i ostvareni određeni rezultati u primeni zahteva koji proizlaze iz **Arhuske konvencije**. Međutim, NVO nisu zadovoljne dostignutim rezultatima u primeni odredaba ovog međunarodnog ugovora.

- to ensure operational support to the process of education on sustainable development by giving appropriate financial support to the non-governmental sector for curriculum development and relevant materials for their implementation;
- to form National Coordination Body and establish durable and quality cooperation among the civil, state and commercial sector in the implementation of the Education Strategy;
- to urgently adopt the Platform on Education for Sustainable Development and the Action Plan for the implementation of the Strategy on Education for Sustainable Development in the Republic of Serbia and commence its application and enforcement;
- to intensify, support and stimulate continued education of teaching staff on sustainable development in line with the UNECE principals and EU standards in order to prepare them and give them skills for the necessary grave changes in the new pedagogic approach by the line actors of the Strategy implementation educational process;
- to support research and development in this field and form regional research centres for extra-curricular and informal education which would be the main actors in this educational field with the objective to ensure better quality in exchange of practices and needs between science, education and economy;
- to ensure production and distribution of educational material in minority languages;

VI

The NGOs active in the **field of environmental regional cooperation** *consider* that the following issues have priority when establishing cooperation:

- affirmation of peace, stability and prosperity to all citizens in the region and promotion of the initiative in regional environmental security and cohesion;
- sustainable development promotion and drafting of the strategy and activities that would ensure sustainable development;
- sustainable development education;

Imajući to u vidu, NVO *očekuju* od nadležnih organa, pored hitne ratifikacije Arhuske konvencije, i sledeće:

- preduzimanje potrebnih mera radi stvaranja uslova za primenu standarda propisanih u PRTR protokolu uz Arhusku konvenciju, uključujući i jačanje kapaciteta Agencije za zaštitu životne sredine;
- preduzimanje potrebnih mera radi ratifikacije svih drugih relevantnih međunarodnih ugovora u oblasti životne sredine koji sadrže odredbe koje su povezane sa zahtevima iz Arhuske konvencije kako bi se stvorile povoljnije okolnosti za njenu primenu i smanjilo zaostajanje Republike Srbije u preuzimanju međunarodnih obaveza;
- otklanjanje uočenih problema u primeni odredaba nacionalnih propisa koji su povezani sa stvarnom primenom Arhuske konvencije naročito u delu koji se odnosi na dostupnost informacija i učešće javnosti u odlučivanju u proceduri procene uticaja na životnu sredinu; To podrazumeva hitnu izgradnju odgovarajućeg informacionog sistema u oblasti životne sredine koji će obezbediti dostupnost potpunih i blagovremenih informacija u skladu sa odredbama Arhuske konvencije;
- preduzimanje odgovarajućih aktivnosti radi jačanja kapaciteta nevladinih organizacija kao partnera;
- preduzimanje potrebnih mera radi prevazilaženja problema u ostvarivanju pravne zaštite prava u oblasti životne sredine putem jačanja kapaciteta u pružanju pravne pomoći nevladinim organizacijama i na druge načine;
- preduzimanje svih potrebnih mera na planu decentralizacije vlasti i ravnomernijeg razvoja lokalnih samouprava u Republici Srbiji;
- preduzimanje svih potrebnih mera radi jačanja kapaciteta i odgovornosti lokalne samouprave i stvaranje uslova za efikasnije ostvarivanje prava na informisanje i učešće građana u odlučivanju;
- preduzimanje potrebnih mera radi uspešnijeg sprovođenja postojećih propisa značajnih za oblast genetički modifikovanih organizama i njihovo dalje unapređenje u skladu sa međunarodnim standardima;

- energy security and reduction of the green house gas emission;
- biodiversity protection;
- sustainable production and consumption;
- ratification and implementation of international agreement in the field of environment;
- concluding of a Balkan Convention on Protection and Sustainable Development of the Mountain Regions in South East Europe;

VII

The NGOs believe that significant measures have been taken and certain results have been achieved in the implementation of the requirements stemming from the **Aarhus Convention**. However, the NGOs are not satisfied with the results achieved in the implementation of specific articles of this international agreement. In this respect, the NGOs *expect* from the relevant institutions, in addition to the ratification of the Aarhus Convention, to do the following:

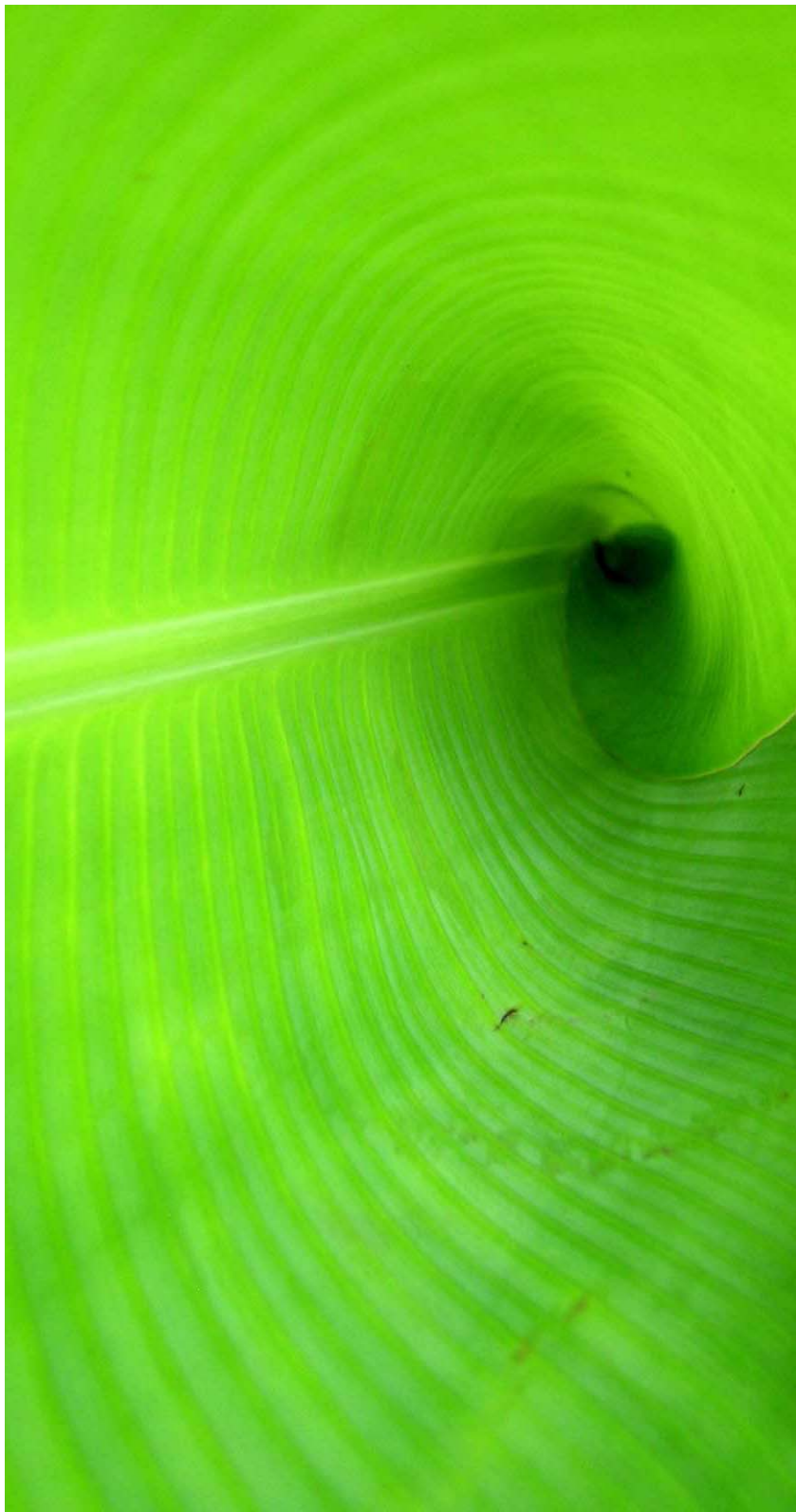
- take all necessary measures in order to establish conditions to implement the standards listed in the PRTR Protocol of the Aarhus Convention, including capacity building of the Agency for Environmental Protection;
- take all necessary measures in order to ratify all other relevant international agreements in the environmental field which contain articles dealing with the obligations from the Aarhus Convention in order to create enhanced conditions for implementation of the Aarhus Convention and help Serbia meet international obligations.
- resolve all illustrated problems related to the implementation of provisions of domestic legislation related to effective implementation of the Aarhus Convention, particularly in the part dealing with public access to information and public participation in decision taking in the environmental impact evaluation; This involves urgent establishing of a relevant information system in the environmental field that would ensure access to full and timely information in line with the Aarhus Convention articles;

- od privrednih subjekata, a naročito onih koji svojim aktivnostima znatno utiču na životnu sredinu, NVO zahtevaju da preduzmu potrebne mere radi blagovremenog i potpunog obaveštavanja javnosti o svom radu;
- od sredstava informisanja, NVO zahtevaju da više prostora posvete problemima životne sredine i NVO organizovanju u ovoj oblasti;
- preko nadležnih tela i foruma formiranih u okviru Arhuske konvencije preduzimanje daljih potrebnih mera radi stvaranja uslova za što efektivniju primenu odredaba ove konvencije. Ovo se naročito odnosi na mehanizme pomoći u izgradnji kapaciteta subjekata nadležnih za sprovođenje Arhuske konvencije.

U Beogradu, 19. jula 2007.

- take relevant action aimed at capacity building of NGOs as partners;
- undertake all necessary measures to overcome problems in realizing legal protection of rights in the environmental field through capacity building in providing legal assistance to non-governmental organizations and otherwise;
- undertake all necessary measures in the field of government decentralization and more balanced development of local governments in the Republic of Serbia;
- undertake all necessary measures for to strengthen the capacity and accountability of local government and establish conditions for a more efficient exercising of the right to information and participation of the citizens in the decision taking;
- undertake necessary measures for more efficient enforcement of current regulations in the field of genetically modified organisms and their further upgrading in line with international standards;
- NVOs demand from commercial entities, and particularly those whose activities impact the environment significantly to undertake necessary measures for timely and full information to the public about their work;
- from the media of information, the NGOs demand more space be dedicated to environmental issues and NGOs activity in this field;
- undertaking of further necessary measures through competent bodies and forums established within the framework of the Aarhus Convention aimed at establishing conditions for more efficient implementation of provisions of the Aarhus Convention. This particularly relates to support mechanisms in capacity building of the subjects responsible for the Aarhus Convention implementation.

In Belgrade, 19 July 2007

Misija u Srbiji

ORGANIZACIJA ZA EVROPSKU
BEZBEDNOST I SARADNJU

Organizacija za evropsku bezbednost i saradnju (OEBS) je panevropsko telo za pitanja bezbednosti, čijih 56 zemalja članica pokrivaju geografski prostor od Vankuvera do Vladivostoka. OEBS predstavlja instrument za rano upozoravanje, prevenciju konflikta, upravljanje kriznim situacijama i postkonfliktni oporavak. Bavi se veoma širokim spektrom pitanja bezbednosti, ljudskih prava, nacionalnih manjina, demokratizacije, sprovođenja zakona, medija i aktivnosti u oblasti ekonomije i životne sredine.

Glavne aktivnosti Misije OEBS u Srbiji sprovode se u pet programskih odeljenja: sprovođenje zakona, vladavina prava i ljudska prava, demokratizacija, mediji i ekonomska pitanja i zaštita životne sredine.

Organisation for Security and Cooperation in Europe (OSCE) is a pan-European body for security issues, whose 56 participating states span the geographical area from Vancouver to Vladivostok. The OSCE is a primary instrument for early warning, conflict prevention, crisis management and post-conflict rehabilitation. It addresses a wide range of security-related concerns, including human rights, national minorities, democratisation, policing strategies, media, and economic and environmental activities.

The OSCE Mission to Serbia's principal activities are implemented through its five programme departments: Law Enforcement, Rule of Law and Human Rights, Democratization, Media and Economy and Environment.

Životna sredina za Evropu Environment for Europe

Proces „Životna sredina za Evropu” predstavlja jedinstveno partnerstvo zemalja članica UNECE regiona, međuvladinih i nevladinih organizacija, regionalnih centara za zaštitu životne sredine i drugih interesnih grupa koje učestvuju u unapređivanju zaštite životne sredine i održivog razvoja. Glavni cilj procesa jeste pružanje zajedničke platforme za saradnju na polju unapređivanja životne sredine, kao i rad na usklađivanju politike životne sredine širom regiona.

Pet konferencija koje su do sada održane dale su mnoge značajne odluke neophodne za zaštitu i poboljšanje životne sredine u Evropi. Prva ministarska konferencija u procesu „Životna sredina za Evropu” održana je 1991. godine u zamku Dobriš u tadašnjoj Čehoslovačkoj. Nakon toga održane su još četiri konferencije: Konferencija u Lucernu (1993), Konferencija u Sofiji (1995), Konferencija u Arhusu (1998) i Konferencija u Kijevu (2003). Šesta ministarska konferencija održaće se u Beogradu (2007) koja svojim udelom u ocenjivanju dosadašnjeg napretka i određivanjem budućih prioriteta predstavlja još jedan korak u procesu „Životna sredina za Evropu”.

The “Environment for Europe” process is a unique partnership of the member States in the UNECE region, inter-governmental and non-governmental organizations, regional environmental centres, and other stakeholders that take part in improving environmental protection and sustainable development. The main aim of the process is to provide a common platform for cooperation on improving the environment and for working towards the convergence of environmental policies throughout the region.

The five conferences held have resulted in many significant decisions essential for the protection and improvement of the environment in Europe. The First Ministerial Conference, within the “Environment for Europe” process was held in 1991 at Dobris Castle in the then Czechoslovakia. Four more conferences followed: the Lucerne Conference (1993); the Sofia Conference (1995); the Aarhus Conference (1998); and the Kiev Conference (2003). The Sixth Ministerial Conference will take place in Belgrade (2007) and will be another milestone in the “Environment for Europe” process, evaluating the progress achieved so far and agreeing on future priorities.